Суммар Дмитро Володимирович,
здобувач ступеня доктора філософії;
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У ФІНАНСОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Державне регулювання фінансового забезпечення агропромислових підприємств є критично важливим аспектом розвитку аграрного сектору економіки. В умовах глобалізації та нестабільності фінансових ринків, забезпечення фінансування сільського господарства стає одним із пріоритетів державної політики. Належне фінансове забезпечення дозволяє агропромисловим виробникам реалізувати інноваційні технології, модернізувати виробництво, підвищити конкурентоспроможність та забезпечити продовольчу безпеку країни. У зв'язку з цим важливо дослідити механізми, які сприяють ефективному державному регулюванню фінансових потоків у агропромисловому комплексі.

Вони базується на наборі взаємозалежних фінансово-економічних інструментів, форм, важелів і методів впливу на процес розширеного відтворення, враховуючи цілі та інтереси учасників економічних відносин. Як зазначає С. Юрчишина державне регулювання економіки акумулює дві групи методів: прямі й непрямі. Перші включають адміністративні й правові; другі – фінансово-економічні – бюджетно-податкове, грошово-кредитне й цінове регулювання. З огляду на особливості виробництва, фінансове регулювання агропромислового сектору економіки слід розглядати як цілеспрямований вплив на потенціал господарюючих суб'єктів, що передбачає застосування спеціалізованого механізму регулювання, яке має на меті підвищення прибутковості підприємств, збільшення доходів державного бюджету та забезпечення конкурентоспроможності продукції на внутрішніх і зовнішніх ринках [6].

Формування державної фінансової політики, включаючи регулювання бюджетних доходів і витрат, дефіциту бюджету, державного боргу та валютного курсу, відбувається з урахуванням ряду зовнішніх факторів. Воно спрямовано на підвищення інвестиційної привабливості країни для міжнародного капіталу, збільшення конкурентоспроможності національних товарів на світових ринках, а також на виконання рекомендацій міжнародних фінансових організацій для залучення необхідного обсягу кредитування. Співставлення елементів фінансової архітектоніки формуються з урахуванням державних та ринкових методів впливу на соціальні та економічні процеси. Удосконалення фінансової політики повинно відбуватися з урахуванням структурних особливостей національної економіки та супроводжуватися пошуком балансу між державними і саморегулюючими механізмами [4].

Ринкова економіка має своє унікальне конкурентне середовище та товарне виробництво, здатна, з одного боку, максимально ефективно задовольнити зростаючі потреби суспільства в умовах обмежених економічних ресурсів. Однак, з іншого боку, вона виявляється недостатньо ефективною та гнучкою для вирішення багатьох вітчизняних економічних проблем. Основні соціальні проблеми має вирішувати держава через систему державних установ та бюджетних організацій, які здійснюють функції регулювання економіки загалом і агропромислового комплексу зокрема [2].

У сучасних умовах, коли країна стикається з високою невизначеністю, особливо важливо забезпечити фінансову стабільність. Ключовими завданнями фінансового регулювання під час воєнного стану є ефективне фінансування зростаючого дефіциту державного бюджету та створення довіри до фінансового ринку. Для цього необхідно впроваджувати додаткові фінансові гарантії, які допоможуть знизити ризики та зміцнити економічну ситуацію [3].

Актуально зауважує В. Пасічник, що державне фінансове регулювання сьогодні відіграє важливу роль у забезпеченні економічного розвитку як у країнах з розвинутою економікою, так і в трансформаційних. Воно підтримує сукупний попит, що є критично важливим для зростання. Ключовими напрямами економічної політики у розвинутих країнах є адаптивне грошово-кредитне регулювання, структурні зміни у фінансовій системі, а також досягнення бюджетного балансу протягом економічного циклу. Здатність бюджетного стимулювання економіки значною мірою залежить від динаміки показників боргової стійкості і тривалості економічних спадів. Для довгострокового економічного розвитку важливими є технологічні інновації, фактори виробництва, інституційна структура та рівень інтеграції національної економіки в глобальні процеси [4].

Особливу увагу варто приділити агропромисловим підприємствам, які відіграють стратегічну роль у забезпеченні продовольчої безпеки та стабільності національної економіки.

Фінансовий стан підприємств аграрного сектора в значній мірі залежить від обсягу державної підтримки, яка є необхідною не лише через специфіку галузі, але й через кілька особливостей. Серед них – низька купівельна спроможність населення, що обмежує можливості підвищення цін на продукцію; відставання України від інших країн у науково-технічному прогресі та впровадженні новітніх технологій; постійна потреба в інвестиціях; недостатньо розвинута інфраструктура сільських територій і дисбаланс цін між сільськогосподарською та промисловою продукцією [1].

Розглядаючи основні аспекти державного регулювання фінансового забезпечення агропромислових підприємств установлено, що воно забезпечує стабільність фінансових потоків через механізми субсидування та дотацій. За рахунок цього зменшуються ризики та гарантується безперервність виробництва. Доволі важливим і перспективним напрямом вбачаємо створення стабільної системи програм пільгового кредитування, які дадуть змогу

модернізувати виробництво до вимог сталого розвитку. Враховуючи мінливість поточного економічного середовища необхідно створювати резерви та фонди для реагування на економічні кризи, що сприятимуть збереженню стабільності у складних фінансово-виробничих умовах. Політика держави у сфері регулювання цін і підтримки локальних виробників забезпечує агропромисловим підприємствам кращі умови для конкуренції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Погоджуємося з висновками Л. Тулуша, С. Леонтовича, О. Радченко, що фінансова складова в галузях економіки, що забезпечують безпеку, вимагає детальної оцінки, визначення обсягів і системного відображення в єдиній стратегії, з урахуванням кореляцій та взаємозв'язків з іншими елементами, адже війна спровокувала зменшення продовольчих запасів та докорінно трансформувала державу й її фінансову систему, змінила основи фінансового планування і чинні індикатори фінансової безпеки, виходячи за межі суто фінансової політики, вплинула на всі аспекти національної та світової безпеки [5].

Отже, ефективне державне регулювання фінансового забезпечення агропромислових підприємств є необхідною умовою для стабільного розвитку даної сфери в Україні. Упровадження інноваційних фінансових інструментів, підтримка малих і середніх фермерських господарств, а також зміцнення фінансових інститутів можуть суттєво підвищити рівень інвестицій у сільське господарство. Синергія між державою, фінансовими установами та виробниками забезпечить сталий розвиток агропромислового комплексу, що, у свою чергу, сприятиме економічному зростанню та соціальному добробуту країни.

Список використаних джерел

1. Вдовенко І. С. Державне регулювання фінансових механізмів забезпечення розвитку аграрного сектору економіки. *Економіка і суспільство*. 2018. № 17. С. 513-517. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-17-75.

2. Макух Т. О. Особливості державного регулювання фінансового забезпечення підприємств хлібопекарної галузі. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2012. № 1. С. 235-241.

3. Маслій О. А., Глушко А. Д. Державне фінансове регулювання як інструмент мінімізації загроз економічній безпеці України в умовах воєнного стану. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. № 2 (02). С. 125-130.

4. Пасічник В. А. Державне фінансове регулювання економічного розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 21. С. 72-78.

5. Тулуш Л. Д., Леонтович С. П., Радченко О. Д. Державне регулювання фінансової безпеки в умовах воєнного стану. 2022. С. 331-338. DOI https://doi.org/10.30525/978-9934-26-223-4-41.

6. Юрчишина С. І. Фінансова складова в системі державного регулювання розвитку підприємств агропромислового комплексу України. *Економічний аналіз*. 2017. Т. 27. № 4. С. 118-123.

Тарнавський Олександр Володимирович,
здобувач ступеня доктора філософії;
Національний університет «Києво-Могилянська Академія»

ЗАСТОСУВАННЯ ГІБРИДНОЇ МОДЕЛІ ДЛЯ ОЦІНКИ НЕСТАНДАРТНИХ ОПЦІОНІВ

Облігації внутрішньої державної позики (ОВДП) є одним з основних видів активів, що утримують українські банки. Серед усіх ОВДП, випущених Міністерством фінансів України, виділяються ОВДП з індексованою вартістю, виплата за якими залежить від зміни курсу USD/UAH між датою випуску та датою погашення цих інструментів. Частка опціонів, вбудованих в ОДВП з індексованою вартістю, у валових активах державних банків України є вагомою. Наприклад, для Приватбанку вона становить 11% [1] та 17% для Укрексімбанку [2] за даними звітів за 2022 рік. Таким чином, різкі коливання вартості цих інструментів можуть становити загрозу для достатності капіталу та платоспроможності фінустанов. З іншого боку, вбудовані опціони є доволі складними до оцінки, адже поєднують у собі одночасно характеристики декількох типів опціонів. Вбудований опціон складає більше 40% вартості загального портфеля індексованих ОВДП банків [3]. Тому оцінка та управління ризиками цих інструментів потребує особливої уваги.

Доречно побудувати гібридну модель, яка враховуватиме усереднення курсу USD/UAH лише у останній місяць перед погашенням опціона та не потребуватиме додаткових припущень. *Для побудови цієї моделі варто розділити майбутню динаміку базового активу на дві частини:*

1. *Період, у якому не відбувається усереднення*. У цьому періоді будуть майбутні значення курсу USD/UAH, які не враховуються у формулі розрахунку виплати опціону. Проте, цей період є визначальним для ціни базового активу, з якої починається усереднення.
2. *Останній місяць дії опціону*. У цей період відбувається усереднення, а в кінці – виконання опціону. У цей час опціон стає *азійським* (опціоном, у виплаті якого враховується середнє арифметичне значення ціни базового активу).

У перший період динаміку базового активу можна описати за допомогою стандартного біноміального дерева, а другий – за допомогою моделі Халла-Уайта [4]. Далі, поєднавши ці два підходи можна визначити справедливу вартість опціона, що вбудований у ОВДП з індексованою вартістю. Схематично